

ВИМОГИ ЩОДО КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

**ЛЕЩИНА О.Г., СТ. ВИКЛАДАЧ, ЗДОБУВАЧ*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Проаналізовано сучасний стан підготовки та підвищення кваліфікації кадрів з метою визначення кваліфікаційних вимог до них в умовах інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

The present condition of preparation and promotion cadres qualification was analysed for definition qualificative requests to them innovative conditions development of agricultural enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах науково-технічного прогресу підвищуються вимоги до професійних знань та навичок. У багатьох випадках рівень кваліфікації персоналу визначає можливість застосування інноваційних технологій сільськогосподарськими підприємствами та ефективність їх діяльності. Кадрова проблема проявляється в таких аспектах: кількісному – загальній нестачі кваліфікованої робочої сили, та якісному – невідповідності професійних знань та навичок кваліфікаційним вимогам роботодавців. Тому завдання кадрового забезпечення підприємств є багатоплановими та складними. Їх вирішення є актуальним як з теоретичної, так і практичної точок зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У багатьох працях вітчизняних й зарубіжних вчених висвітлені суть інноваційної діяльності та роль кадрів та ефективного використання їх здібностей [1;2;3]. Але значна кількість питань щодо забезпечення відповідності рівня кваліфікації кадрів сучасним вимогам інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств залишається недостатньо дослідженою, попри те, що вони становлять неабиякий інтерес для аграрної економічної науки та виробничої практики.

Цілі статті. Мета статті полягає у аналізі трансформації вимог щодо забезпечення відповідності кваліфікаційних характеристик кадрів сільськогосподарських підприємств сучасному стану інноваційного розвитку даної галузі.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство є споживачем багатьох видів продукції, які з'явилися внаслідок інноваційної діяльності – це нові технології, нова техніка, нові сорти рослин, нові породи тварин, нові добрива і засоби захисту рослин і тварин, нові методи профілактики і лікування тварин, нові форми організації, фінансування і кредитування виробництва, нові підходи до підготовки, переїдготовки і підвищення кваліфікації кадрів і т. д. Перетворення наукових досліджень і розробок в нові або поліпшені продукти, матеріали, нові технології, нові форми організації і управління та доведення їх до використання у виробництві з метою отримання ефекту є інноваційним процесом, який в сільському господарстві має свою специфіку [1].

Суть інноваційного розвитку сільського господарства полягає у комплексному використанні науково містких чинників виробництва у сферах технологічної, організаційної, економічної та управлінської діяльності з метою забезпечення стійкої конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішніх і зовнішніх ринках.

В зв'язку з цим доречно виокремити ряд умов та чинників, які сприяють або стримують інноваційний розвиток даної галузі. Такі умови і фактори, як перехід до ринкового способу господарювання, наявність природних ресурсів, значний науково-освітній потенціал, місткий внутрішній продовольчий ринок, можливість виробляти екологічно безпечні, натуральні продукти харчування позитивно впливають на інноваційний розвиток.

Натомість гальмують освоєння інновацій в сільському господарстві такі умови та чинники: стиснення внутрішнього попиту на продовольство, скорочення державної підтримки аграрного сектора і державного фінансування науково-технічних програм, нерозвиненість системи кредитування, високі ставки за кредитами, відсутність інноваційної інфраструктури і державної інноваційної політики і стратегії, недостатній рівень підготовки кадрового персоналу сільськогосподарських підприємств в області інноваційного менеджменту.

Можна погодитись з багатьма вченими, які вважають, що пріоритетний вплив на інноваційну діяльність підприємства здійснює людський чинник, значущість якого обумовлюється тим, що саме людина продукує нові ідеї і отримує нові знання. Тому підготовка висококваліфікованих кадрів для сільського господарства має вирішальне значення в контексті його інноваційного розвитку.

Протягом 2006-2008 років в Україні намітилась позитивна динаміка щодо підготовки та підвищення кваліфікації кадрів в сільському господарстві (табл. 1).

---

* Науковий керівник д.держ.упр., доцент Т.М. Лозинська.

Динаміка облікової чисельності штатних працівників, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів в сільському господарстві України в 2006-2008 рр., тис. осіб

Показники	Роки			2008 р. до 2006 р. (+;-)
	2006	2007	2008	
Облікова кількість штатних працівників	801,6	692,8	603,5	-198,1
Навчено новим професіям	7,8	8,0	8,3	0,5
Підвищили кваліфікацію	12,3	14,9	13,9	1,6

Джерело: складено за [4].

Так, незважаючи на зменшення протягом 2006-2008 рр. облікової кількості штатних працівників на 198,1 тис. осіб, на 0,5 тис. осіб збільшилась кількість осіб, навчених, а зростання кількості кадрів, які підвищили кваліфікацію, склало 1,6 тис. осіб.

Важливим напрямком подолання дефіциту робітничих кадрів та підвищення професійного рівня працівників сільського господарства є навчання персоналу на виробництві. Ситуація в цій сфері поступово поліпшується, але обсяги такого навчання залишаються незначними. У 2008 р., наприклад, кількість працівників, які проходили професійне навчання та підвищення кваліфікації складала 3,7% від облікової кількості штатних працівників.

Із усієї кількості працівників, які проходили навчання протягом 2008 року, професійну підготовку та перепідготовку отримали 8,3 тис. осіб, або лише 1,4% облікової кількості штатних працівників.

Підвищення кваліфікації за різними формами навчання (на виробничо-технічних курсах, курсах цільового призначення, через стажування, спеціалізацію, довгострокове та короткотермінове навчання) у 2008 р. пройшли 13,9 тис. осіб, або 2,3% облікової кількості штатних працівників.

У сільськогосподарських підприємствах фахівці в основному підвищували кваліфікацію у навчальних закладах різних типів. Зокрема, у навчальних закладах освіти питома вага зазначеної категорії навчених становила 63,7%. Серед працівників, які підвищили кваліфікацію, переважали робітники (74,2% від загальної кількості навчених) і професіонали та фахівці (16,2%). За статтю серед працівників, які підвищували кваліфікацію у 2008 р. переважали чоловіки (3,2%) [4].

Вважаємо, що специфіка інноваційного процесу в аграрній сфері вимагає особливих здібностей від працівників, прищеплення та розвиток яких дозволить підвищити продуктивність сільськогосподарського виробництва та його ефективність.

Залежність між особливостями сільськогосподарського виробництва і формуванням вимог до кваліфікації кадрів наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Залежність між особливостями сільськогосподарського виробництва та вимогами до кваліфікації кадрів

Особливості сільськогосподарського виробництва	Вимоги до кваліфікації кадрів
Виробництво сільськогосподарської продукції залежить не лише від сукупності засобів та предметів праці, а й природних умов	Здатність до прийняття ефективних рішень в умовах підвищеної невизначеності та ризику
Технологія виробництва сільськогосподарської продукції не має чіткої послідовності робіт та визначається складністю	Підвищені вимоги до кваліфікації, зумовлені необхідністю управління технологічними процесами в природному середовищі
Сезонність та специфіка технологічних процесів (тривалість і ритмічність виробничого циклу)	Схильність до самостійного прийняття рішень, спрямованих на знаходження додаткових резервів для повного забезпечення виробничих потужностей та зайнятості персоналу протягом року
Нестабільний попит на сільськогосподарську продукцію в різні періоди року	Вміння визначати та прогнозувати рівень попиту

Джерело: складено за [3].

Аналіз наведеної залежності вказує на необхідність формування професійної придатності кадрів якісно виконувати свої функції як у звичайних, так і в екстремальних умовах, успішно оволодівати

новими знаннями і вміннями, швидко адаптуватись до умов, що змінюються.

Також аналіз особливостей сільськогосподарського виробництва, які обумовлюють специфіку інноваційного процесу в галузі, дозволяє сформулювати ряд кваліфікаційних вимог до кадрів сільськогосподарських підприємств, а саме:

- націленість на залучення інноваційних розробок у виробництво;
- вміння аналізувати кон'юнктуру ринку;
- вміння виконувати техніко-економічне обґрунтування нововведень і розраховувати потребу сільськогосподарських підприємств в інвестиціях;
- орієнтація на створення умов для постійної генерації раціоналізаторських та новаторських пропозицій працівників;
- комунікативність, здібності до співпраці та налагодження ділової атмосфери в колективі.

Отже, одним із пріоритетних напрямків інноваційного розвитку сільського господарства є вдосконалення системи підготовки кадрів, що забезпечують підвищення інноваційної активності підприємств і комерціалізацію результатів наукових досліджень.

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі інноваційного розвитку сільського господарства України провідним продуктивним ресурсом, тобто основним джерелом економічного зростання, стають унікальний досвід і здібності людей, уміння адаптувати їх до мінливих умов діяльності підприємства, висока кваліфікація працівників сільськогосподарських підприємств.

Література.

1. Иванов В.А. Сущность, классификация инноваций и их специфика в аграрном секторе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tri-in.clan.su/publ/1-1-0-3>
2. Менеджмент: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / За ред. Г.В. Щокіна, М.Ф. Головатого, О.В. Антонюка, В.П. Сладкевича. – К.: МАУП, 2007. – 816 с.
3. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: [навчальний посібник] / П.П. Микитюк. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 295 с.
4. Праця України 2008: Статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/187845/>